

ՍԻՐԻՍԿԱՆ ԽՈՐՀՐԳԱՐԱՆԻ ԱՆԿԱՄ ՊԱՐՈՆ ՏԻԳՐԱՆ ՉՐԱՋՅԱՆԸ Ս. ԷՋՄԻՍՏՆՈՒՄ

Հուլիսի 20-ին, շորեքշաբթի օրը, հետմիջօրեին, Ս. Էջմիածին այցելեց սիրիական խորհրդարանի և վերջերս Սովետական Միության ժամանած սիրիական խորհրդարանական պատվիրակության անդամ պարոն Տիգրան Չրաջյանը, որ Հայաստան էր ժամանել հուլիսի 18-ին՝ սեփական աչքերովը տեսնելու համայն հայության սրբությունն սրբոցն եղող Մայր Հայրենիքի վերելքը:

Էջմիածնի ճանապարհի վրա, հարգելի հյուրը այցելել էր Զվարթնոցն ու հիացել՝ 7-րդ դարի հայկական ճարտարապետության հրաշակերտներից մեկն եղող այդ տաճարի հոյակապ մնացորդներով: Նա եղել էր նաև Էջմիածնի Միկոյանի անվան համալսարանի տնտեսությունում (կոտնտեսությունում) և սիրալիր դրույց ունեցել կոտնտեսության վարչության նախագահ և Հայկական ՍՍՄ Գերագույն Սովետի դեպուտատ Ե. Մարգարյանի հետ:

Ս. Էջմիածին ժամանելիս, առաջին հերթին, պարոն Տ. Չրաջյանը հետաքրքրվեց Մայր Տաճարում կատարվող կոթողական շինարարությամբ, բարձրացավ մինչև նկարիչների մոտ, որոնք 9 ամիս է, ինչ անընդհատ աշխատում են սրբավայրի հնամենի նկարազարդումները (գործ՝ Նաղաշ Հովնաթանյանի և Հովնաթան Հովնաթանյանի) վերականգնելու, ման եկավ Մայր Տաճարի բոլոր անկյուններն ու տեսավ պեղումների ժամանակ հայտնաբերված հիմքերը, որոնք պատկանում են նոր քրիստոնեությունն ընդունած Տրդատ թագավորի համամտությամբ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի ցուցմունքով քանդված հեթանոսական (սանդարամետի) մեհյանին, հաստա-

տելով ճշտությունն այն ավանդության, ըստ որում, 66 օր քարուղկույց հետո տեսած տեսիլքի համաձայն, Ս. Գրիգորն ու նորադարձ քրիստոնյաները սկսում են շինել վկայարանները, առաջինը՝ Վաղարշապատ քաղաքի հյուսիս-արևելքում, ուր Ս. Հռիփսիմեն էր նահատակվել, երկրորդը քաղաքի հարավում, ուր Ս. Գայանեն էր սպանվել, երրորդը՝ այգու մեջ, հնձանի մոտ, ուր մյուս կույսերն էին նահատակվել (Շողակաթ), իսկ չորրորդ մեծ սյունի տեղ, ուր սանդարամետի մեհյանը կար, — այսինքն ա՛յն տեղ, ուր, ըստ տեսիլքի, երկթեյան հրաթև լուսեղեն զինվորների միջև երկնքից իջնող բարձր ու ահեղ մարդը (Միածինը) ձեռքի ոսկի ուռով ծեծեց զետինը, — հետագայում (301—303 թ. թ.) կառուցում են Մայր Տաճար Ս. Էջմիածինը:

Մայր Տաճարի հիմնական ու ընդարձակաժավալ վերանորոգության մանրամասնություններին այսպիսի մոտիկից ծանոթանալուց հետո, պարոն Չրաջյանն առաջնորդվեց Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նախագահող գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանի մոտ:

Սրբազան հայրը, շուրջն ունենալով Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամներ գերաշնորհ Տ. Սահակ եպիսկոպոս Տեր-Հովհաննիսյանին և Մարտիրոս Տեր-Ստեփանյանին, պրոֆ. դոկտ. Աշոտ Աբրահամյանին և բարձրապատիվ Տ. Կոմիտաս վարդապետին, հայրական գուրգուրանքով ընդունում է սիրիական փոհհրդարանի հայ դեպուտատին՝ պարոն Տիգրան Չրաջյանին, որին ընկերակցում են Հայկական ՍՍՄ Մինիստրների Սովետին կից Հայ Եկեղեցու Գործերի Խորհրդի նախագահ

և ֆիլոզոֆիական դիտությունների թեկնածու Հրաչյա Գրիգորյանն ու Արտասահմանի հետ կոպտութեամբ կապի Հայկական ընկերության նախագահ Բաբգեն Աստվածատրյանը:

Խոսակցությունն անցնում է ջերմ ու սիրալիր մթնոլորտում: Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նախագահող սրբազանը, որ նախապես երկիցս եղել է Լիբանանում, հետաքրքրվում է Սիրիայի և Լիբանանի հայության, Անթիլիասում հաստատված Կիլիկիայի Կաթողիկոսության, նրա թեմերում գոյություն ունեցող եկեղեցիների և պաշտոնավարող հայ հոգևորականների ներկա վիճակով: Պատվարժան հյուրը այդ բոլոր հարցումներին պատասխանում է յուրահատուկ տակտով, մեկին ու անսեթեթ խոսքերով և որպես հայ ժողովրդի հարազատ ղավակ, գտնում է, որ վերջին ներգաղթը (1946—1948 թ. թ.) մեծագույն բարիքներից մեկն եղավ վտարանդի հայերի համար:

— Սիրիական կառավարությունն ու սիրիական ժողովուրդը համակրանքով են լըցված քաղաքական դժբախտ ղեկավարի բերմամբ իրենց երկրում ասպնջականություն դրած տարագիր հայ ժողովրդի հանդեպ: Սիրիական կոնստիտուցիայում նույնիսկ հատուկ հոդված կա հայ կրոնական և մշակութային հաստատությունների լիակատարության ի նպաստ:

Ձուտ ազգային կյանքի շուրջ տեղի ունեցած խորհրդակցության հաջորդում է հյուրերին ի պատիվ տրված ճաշկերույթը: Նախագահ սրբազանը, հուզիչ բաժակաճառովը, ոգեկոշում և պանծացնում է հիշատակը մեծագործ Տ. Տ. Գեորգ Զ. երջանկահիշատակ Հայրապետի, ապա շեշտելով Մայր Աթոռ Ս. էջմիածնի ընդհանուր հայության ներկայացրած կարևորությունը, բաժակ է առաջարկում Ամենայն Հայոց Հայրապետության անասանության, Մայր Աթոռի և Կիլիկիայի Կաթողիկոսական Աթոռի վրայից սև քողի շուտով վերացման և Հայ Եկեղեցու միասնականության հավերժ պահպանման համար:

Հաճելի էր սիրիական խորհրդարանական ղեկավարի անդամ, Սիրիայի խորհրդարանի գեպուտատ պարոն Տիգրան Զրաջյանի բերնից լսել Հայաստանից ստացած իր ապավորությունները, որոնց անդրադարձավ

նա իր խոսքի մեջ, ճաշկերույթի ընթացքին: Հավատարմորեն տալու համար հարգելի ղեկավարի Հայաստանից ստացած ապավորությունները, նույնությամբ եմ բերում Հայաստանի հեռագրական գործակալության նրա արած հայտարարությունը:

«Որպես Սիրիական պառլամենտական ղեկավարի անդամ, ես այցելեցի Ստալինգրադ և Բաբու քաղաքները, որտեղ տեսա ազնիվ, նվիրված աշխատանք և խաղաղությունը պաշտպանելու ցանկություն ու յճականություն: Ինձ հետաքրքրում էր և՛ Սովետական Միությունը, և՛ նրա բաղկացուցիչ մասը կազմող Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկան:

«Առաջին անգամ լինելով Սովետական Հայաստանում, հարկ եմ համարում շեշտել, որ տեսածներս ղեկավարեցիք իմ պատկերացումներն ու սպասելիքները: Ինձ համար մեծ երջանկություն էր անձամբ ակնհասել լինել այն բուռն շինարարական աշխատանքին, որ կատարվում է հայ ժողովրդի ձեռքով՝ ուսում մեծ ազդի եղբայրական օգնությամբ:

«Հայաստանում գտնված ժամանակ այցելեցի մայրաքաղաքի թանգարանները, Մատենադարանը, եղա էջմիածնի Միկոյանի անվան կոլտնտեսությունում, որտեղ տեսա, թե ինչպես կատարելագործված մեքենաներով մշակում են հողը, էլեկտրականությունն օգտագործում են անասնապահության մեջ: Հարկ եմ համարում շեշտել այն ժրջան եռանդը, առավելագույնը ստեղծելու ձգտումը, որ կարգացվում էր կոլտնտեսականների գեմքերին և նկատվում նրանց աշխատանքում:

«Օպերայի և բալետի թատրոնում ունկրդեցի վրացական «Քեթև և Կոտե» օպերան, ինչպես նաև մեր ազգային «Անուշ» օպերան: «Անուշ»ը մի բարձրարվեստ, խկապես անուշ գործ է: Անդուգական են երգիչ-երգչուհիների և պարուհիների կատարումը, մանավանդ խմբային տեսարանները: Հմայիչ է թատրոնի շնքի կերտվածքը: Առհասարակ գեղարվեստական ճաշակը Հայաստանում շատ զորգացած է: Սրտանց ցավում եմ, որ հնարավորություն չունեմ երկար մնալու, լսելու նաև Հայաստանի երաժշտական մյուս խմբերի համերգները:

«Հայաստանում գտնված ժամանակամիջոցում այցելեցի Երևանի էլեկտրամեքենաշինական գործարանը, որը խիստ փառահեղ է, բարձր, լուսավոր և օդասուն։ Ամեն անկյուն ողողված է լույսով և արևով։ Իր հարմարություններով, սարքավորումներով և արտադրանքով ձեռնարկությունը կարող է մրցել Եվրոպայի շատ և շատ առաջնակարգ գործարանների հետ։

«...Ինձ բավականություն պատճառեց էջմիածնի Մայր Տաճարի վերաշինությունը, որի վրա զգալի միջոցներ են ծախսվում։ Սփյուռքի հայություն հավատացյալ հատվածին գոհունակություն կպատճառի այդ։

«Ինչ որ տեսա Սովետական Հայաստանում՝ լինի մշակութային գործ, կուլեկտիվ տնտեսություն, թանգարան, թե արդյունաբերական ձեռնարկություն, շատ և շատ հուզեց ինձ։ Այդ ամենը արդյունք է հայ ժողովրդի ազգային վերածնության, նրա ստեղծագործ ջանքի և Սովետական իշխանության խաղաղասեր քաղաքականության։

«Հավատում էի և Սովետական Միությունը գալուց հետո խորապես համոզվեցի, որ սովետական մարդիկ ամեն ջանք գործադրում են խաղաղության պաշտպանության համար։ Ինձ առավել, ևս ուրախացում է Սովետական Հայաստանը այն պատճառով, որ նա նվիր-

ված անդամն է Սովետական Միության, որը հաստատակամորեն պաշտպանում է միջազգային խաղաղությունը։ Դա ամրապնդում է սերը Մայր Հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի նկատմամբ Սփյուռքի հայության, ինչպես նաև արաբական հողում ապրող հայերի մեջ, որոնք վայելում են հին, աշխատասեր ժողովրդի հարգանքն ու բարեկամությունը։

«Սիրիան, որի պառլամենտի անդամներից մեկը լինելու պատիվն ունեմ ես, ջերմորեն ձգտում է խաղաղության։ Նա ամեն ջանք կգործադրի ամրապնդելու խաղաղությունը, ամրապնդելու բարեկամությունը մեծագործ և խաղաղասեր Սովետական Միության հետ»։

Երբ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նախագահող գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոսի և անդամ գերաշնորհ Տ. Սահակ եպիսկոպոսի օրհնությունն ստանալուց և ներկայիս իրեն հրաժեշտ տալուց հետո հարգելի հյուրը խնքնաշարժ էր նստում Երևան վերադառնալու համար, կարծես մի խորհրդավոր մեղեդի էր քարձրանում Մայր Տաճարի պատմական քարերից և հեռացող հարգամեծար այցելուին պատգամում։

— Ողջո՛ւյն և օրհնությունն ևս տարեք Սփյուռքի հայրենակարոտ հայերին։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԵՐ-ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

